

לימא דין טומטום אי הוי בריה בפני עצמה
כתנאי:

דתניא: רבי אילעאי אומר משום רבי
ישמעאל: אנדרוגיננס בכור הוא ומומו עמו.

וחכמים אומרים: אין קדושה חלה עליו,
דבריה הוא. אבל בטומטום לא פליגי דספק
הוא.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי
שמעון: הרי הוא אומר בבכור "הזכר". וכל
מקום שנאמר "זכר", אינו אלא להוציא
טומטום ואנדרוגיננס, דטומטום נמי בריה
הוא. ואין קדושה חלה עליו.

ואם כן אשכחנא תנאי דפליגי אי טומטום
הוי בריה או לא.

וכי תימא סמי מיכן טומטום. אם כן רבי
שמעון בן יהודה, היינו רבנן. ובמאי פליגי?
אלא, לאו, טומטום איכא בינייהו.

דתנא קמא [חכמים] סבר: אין קדושה חלה
עליו — אנדרוגיננס בלבד. אבל טומטום
ספיקא הוא, וקדוש מספיקא.

מב-ב ואתא רבי שמעון בן יהודה למימר:
טומטום בריה הוא ולא קדוש.

ודחינן: לא, דכולי עלמא טומטום בבריה לא
מספיקא, דודאי אינו בריה בפני עצמה, אלא

בזכר ונקבה בלבד הוא דמספיקא.
ופלוגתייהו בענין אחר הוא וכדמפרש:

אם הוא מטיל מים במקום זכרות, דכולי
עלמא לא פליגי דזכר הוא, וקדוש. כי פליגי,
במטיל מים במקום נקבות.

מר, חכמים סוברים: האי טומטום ספק זכר
הוא, דחיישינן שמא נהפכה זכרותו, שנכפל
גידו מבפנים והגיע למקום נקבותו, ולכן
הוא מוציא מים משם.

ומר, רבי שמעון סבר: לא חיישינן שמא
נהפכה, דודאי נקבה הוא כיון שמוציא מים
במקום נקבות⁽³⁸⁾.

ורבי שמעון בן יהודה סבירא ליה: כי הא
דחורה רבי אילעאי: טומטום בבהמה, מטיל
מים במקום נקבות, חולין, ואינו קדוש
בכורה⁽³⁹⁾.

תהי בה רבי יוחנן בהוראה זו של רבי
אילאי. מאן הוא דלא חש לא לתנא קמא ולא
לרבי ישמעאל, דאמרו במתניתין טומטום
אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה דספק
הוא. שאף רבי ישמעאל לא פליג אתנא קמא
אלא באנדרוגיננס אבל בטומטום מודה
דספק הוא. ועל כרחך במטיל מים במקום
נקבות הוא, ואילו רבי אילעאי אמר שודאי
נקבה הוא ואין בו קדושה כלל.

ומקשינן: ולימא רבי יוחנן נמי "מאן דלא
חש לרבנן בתראי" דמתניתין. שאף הם

38. שאף לדברי רבי שמעון, הטומטום לעולם אינו
בריה אלא לפעמים הוא זכר ולפעמים נקבה].

39. הך רבי אילעאי הוא אמורא, ואינו רבי

38. והא דאמר רב חסדא שטומטום לדברי הכל
ספק הוא, מיירי מטיל מים במקום נקבות
ואליבא דחכמים [עיין תו']. ועיקר בא להשמיענו
שטומטום לא בריה הוא, וזה לדברי הכל הוא,

סברי טומטום ספק הוא?

דאמר רב חסדא: מחלוקת דמתניתין באנדרונינום. אבל בטומטום דברי הכל ספיקא. ואם כן הוראת רבי אילעאי היתה דלא ככולהו.

ומתריצין: **רבי יוחנן לא סבירא ליה דרב חסדא.** אלא סבר דלרבנן בתראי טומטום נמי בריה הוא.

ופרכינן: **אי לא סבירא ליה,** אמאי קא מתמה על רבי אילעאי, לימא הוא דאמר כרבנן בתראי. ובאמת בכל טומטום הוי חולין ואפילו מטיל מים במקום זכרות⁽⁴⁰⁾.

ומתריצין: **הכי נמי קאמר רבי יוחנן:** מאן שביק תרי תנאי, תנא קמא ורבי ישמעאל. ועביד כחד, כרבנן בתראי?!

והוינן בה: **ורבי אילעאי כמאן סברא?**

ומשנינן: **כי הא דאמר ריש לקיש:** לא אמרו טומטום הוי ספק, אלא באדם. הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד, ואי אפשר לבודקו בהטלת מים. אבל בהמה, דאפשר למיבדקה, חזינן, אם הוא מטיל מים במקום זכר, זכר. ואם הוא מטיל מים במקום נקבות, נקבה.

וכולהו תנאי דמתניתין הכי סבירא להו. דמתניתין מיירי בטומטום המטיל מים במקום זכרות דהוי זכר ודאי וקדוש בכורה,

ומכל מקום לתנא קמא לא נשחט במקדש, דפסול להקרבה, משום דנראה כבעל מום לפי שאין לו זכרות. ורבי ישמעאל ורבנן בתראי לא נחלקו אתנא קמא אלא באנדרונינוס אבל בטומטום מודו ליה, ומטיל מים במקום נקבות לכולי עלמא הוי נקבה ודאי, ורבי אילעאי הורה אליבא דכולי עלמא⁽⁴¹⁾.

מתקיף לה רב אשעיא על הא דריש לקיש דבמטיל מים במקום נקבות הוי נקבה: **וליחוש שמא** זכר הוא ונהפכה זכרותו לנקבותו, שעל ידי שנכפל הגיד מוציא מים ממקום נקבות.

אמר ליה אביי: כמאן ניחוש — האם כרבי מאיר דחייש למיעוטא?! שהרי דבר שאינו מצוי הוא שיתהפך זכרותו לנקבותו ומי חיישינן ליחידאה?

אביי בר אבין, ורב חנניא בר אבין, דאמרי תרוויחו: אפילו תימא רבנן, דלא חיישי למיעוטא נמי פרכינן "ודילמא נהפכה זכרותו".

והטעם: **הואיל ואישתני** להיות טומטום, **אישתני** נמי, דנהפכה זכרותו לנקבותו. כלומר שהדבר מצוי באדם שנשתנה מהרגיל שיהיו בו שינויים נוספים.

ומתריצין: **אית דאמר אישתני, ואית דאמר לא אישתני.** שנחלקו בזה חכמים ורבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון

היה. צאן קדשים.

אילעאי שהוזכר בעמוד הקודם בכרייתא.

41. רש"י, ועיין תו"ד"ה לא ושיטמ"ק אות ה'.

40. והא דהורה רבי אילעאי במטיל מים במקום נקבות, לאו דוקא, אלא שהמעשה שלפניו כן

להו, דאמר סריס חמה שהוא סריס ממעי אמו לא חולין ולא מייבם. וכן אשתו לא חולצת ולא מתייבמת לפי שלא היה לסריס שעת הכושר להוליד ולא קרינן ביה "ולא ימחה שמו מישראל" שהרי מחוי ועומד הוא.

ובהא קמיפלגי: דמאן דאמר חולין וחולצין לאשתו, ומייבמים את אשתו, סבר לא אמרינן הואיל ואישתני להיות טומטום, אשתני נמי לספוקי בסריס חמה, שמא אילו היה נקרע הטומטום היה מתברר שהוא אכן זכר ואשתו היתה מקודשת לו, אבל הוא סריס חמה ואשתו פטורה מיבום.

ומאן דאמר חולצת ולא מתייבמת, סבירא ליה: אמרינן: הואיל ואישתני למהוי טומטום, אישתני נמי לאסתפוקי בסריס חמה. וכיון שאשתו פטורה מיבום הרי אסור ליבמה דהוי אשת אח שלא במקום מצוה [ומכל מקום חולצת שיש לחשוש שמא לא היה סריס ואשתו אסורה בלא חליצה].

ודחינן: לא! דכולי עלמא אמרינן הואיל ואישתני אישתני. ומסתפקינן דלמא הוא סריס חמה. ולא קשיא ברייתות אהדדי.

הא דאמרינן מתייבמת רבי אליעזר היא, דאמר אשת סריס חמה מתייבמת [הואיל ויכול להתרפאות] הלכך אשת הטומטום ממה נפשך מתייבמת, דאם הוא זכר הרי אשתו מותרת ביבום אף שהיה סריס, ואם היה נקבה הרי אשתו פנויה בעלמא היא.

והא דתני לא מתייבמת רבי עקיבא היא, דסבירא ליה דאשת סריס חמה לא מתייבמת.

והוינן בה: ומאן האי תנא אליבא דרבי עקיבא, דסבירא ליה אשת טומטום חולצת

בברייתא, במטיל מים במקום נקבות אי הוי נקבה או ספק, דחיישנן באשתני, ורבי אילעאי הורה כרבי שמעון.

לימא, הא דאישתני ולא אישתני פלוגתא דתנאי.

דתנאי: טומטום שקידש אשה, קידושו קידושין, ואשתו צריכא גט לחומרא שמא זכר הוא.

ואם הוא נתקדש, קדושו קידושין. וזה שקידש אסור בקרובותיו של הטומטום כגון אמו ואחותו דשמא נקבה הוא והרי הן חמותו ואחות אשתו.

וחולין ליבמתו לחומרא, אם אין שם אח אחר כי שמא זכר הוא ויבמתו אסורה לשוק קודם שיחלוץ הוא [אבל אם יש אח אחר יחלוץ הוא דשמא הטומטום נקבה ואין חליצתו כלום].

וחולצין לאשתו לחומרא, שמא זכר הוא והרי אשתו אסורה לשוק בלא חליצה.

ומייבמים לאשתו כלומר מותר גם לייבם את אשתו, דממה נפשך המייבם מותר באשה זו, שאם אחיו הטומטום היה זכר הרי היא מותרת לו בתורת יבום, ואם היה נקבה ונמצא שקידושו לא היו קידושין הרי "אשתו" מותרת כאשה פנויה [אבל הטומטום אינו מיבם שאינו יכול להוליד ולהקים שם לאחיו].

ותניא אידך: אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת.

מאי לאו דכולי עלמא כרבי עקיבא סבירא

ולא מתייבמת?

אילימא רבי יהודה, הא רבי יהודה ודאי סריס משוי ליה לטומטום!?

שמא ימצא סריס חמה לאחר שיקרע. אטו כל טומטום דמיקרע, זכר משתכח, נקבה לא משתכח? והרי איכא לספוקי נמי שמא ימצא נקבה ואינו בר חליצה?

ומתרצינן: אין הכי נמי: **שמא ושמא קאמר! שמא יקרע וימצא נקבה. אי נמי, הוא זכר, נמי איכא לאיסתפוקי שמא ימצא סריס חמה.**

והוינן בה: **מאי בינייהו**, בין רבי יהודה לרבי יוסי ברבי יהודה בנוגע לחליצת הטומטום, הא תרוויהו אמרו אינו חולץ. ומאי נפקא מינה אם זה מצד שהטומטום סריס ודאי או ספק?

אמר רבא: לפסול במקום אחים שאם הלך מג-א הטומטום וחולץ, הרי לרבי יהודה לא עשה כלום ומותר לאחד מן האחים אפילו ליבם אותה. ולרבי יוסי ברבי יהודה אסורה ביבום, שמא הטומטום אינו סריס וחליצתו חליצה ושוב אסור לאף אחד מהאחים ליבמה, דכיון ש"לא בנה שוב לא יבנה", אלא חולצין לה מספק.

ולחלוץ שלא במקום אחים האם הטומטום חייב לחלוץ כשאין אחים אחרים. לרבי יהודה פטור שודאי סריס הוא, ולרבי יוסי ברבי יהודה חייב לחלוץ שמא אינו סריס.

בשני אלו איכא בינייהו.

דתנן: רבי יהודה אומר: טומטום שנקרע ונמצא זכר, הרי זה לא יחלוץ מפני שהוא כסריס ודאי, ואין חליצתו כלום לפי שאינו יכול "להקים שם לאחיו" ואינו בפרשת יבום, והוא הדין שאשתו פטורה אף מהחליצה כדעת רבי עקיבא. הלכך ליכא לאוקמא להא דתני חולצת ולא מתייבמת כוותיה.

ומשנינן: **אלא, רבי יוסי ברבי יהודה היא.**

דתניא: רבי יוסי ברבי יהודה אומר: טומטום לא חולץ היכא שיש אחים אחרים שיכולים לחלוץ. שמא יקרע וימצא סריס חמה ואין חליצתו חליצה. הרי שרבי יוסי ברבי יהודה סבר כרבי עקיבא, ומאידך סבר שהטומטום אינו ודאי סריס אלא ספק, ואילו לא היו אחים אחרים היה חייב לחלוץ מספק שמא אינו סריס.

הלכך, אשתו של טומטום צריכה חליצה מספק שמא זכר הוא ולא סריס. ואינה מתייבמת דלמא סריס הוא.

ומקשינן: **ומי פשיטא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה זכר משתכח? דלא מספקא ליה אלא**

הדרן עלך על אלו מומיין